

Мултилатерални споразум

Између

Европске заједнице и њених земаља чланица

Републике Албаније, Босне и Херцеговине, Републике Бугарске, Републике Хрватске, Европске заједнице и њених земаља чланица, Републике Исланда, Бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Исланд, Краљевине Норвешке, Србије и Црне Горе, Румуније, и Привремене административне мисије Уједињених нација на Косову¹

О УСПОСТАВЉАЊУ

ЕВРОПСКЕ ЗАЈЕДНИЧКЕ ВАЗДУХОПЛОВНЕ ОБЛАСТИ (ЕЦАА)

¹ У складу са резолуцијом 1244 УН Савјета безбједности од 10. јуна 1999.

КРАЉЕВИНА БЕЛГИЈА,
РЕПУБЛИКА ЧЕШКА,
КРАЉЕВИНА ДАНСКА,
ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ЊЕМАЧКА,
РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЈА,
РЕПУБЛИКА ГРЧКА,
КРАЉЕВИНА ШПАНИЈА,
РЕПУБЛИКА ФРАНЦУСКА,
ИРСКА,
РЕПУБЛИКА ИТАЛИЈА,
РЕПУБЛИКА КИПАР,
РЕПУБЛИКА ЛЕТОНИЈА,
РЕПУБЛИКА ЛИТВАНИЈА,
ВЕЛИКО ВОЈВОДСТВО ЛУКСЕМБУРГ,
РЕПУБЛИКА МАЂАРСКА,
РЕПУБЛИКА МАЛТА,
КРАЉЕВИН ХОЛАНДИЈА,
РЕПУБЛИКА АУСТРИЈА,
РЕПУБЛИКА ПОЉСКА,
РЕПУБЛИКА ПОРТУГАЛ,
РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЈА,
РЕПУБЛИКА СЛОВАЧКА,
РЕПУБЛИКА ФИНСКА,
КРАЉЕВИНА ШВЕДСКА,
УЈЕДИЊЕНО КРАЉЕВСТВО ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ И СЈЕВЕРНЕ ИРСКЕ,
даље у тексту "земље чланице ЕЗ", и
ЕВРОПСКА ЗАЈЕДНИЦА, даље у тексту "Заједница" или "Европска заједница", и
РЕПУБЛИКА АЛБАНИЈА,
БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА,
РЕПУБЛИКА БУГАРСКА,
РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА,
БИВША ЈУГОСЛОВЕНСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА,
РЕПУБЛИКА ИСЛАНД,
КРАЉЕВИНА НОРВЕШКА,
СРБИЈА И ЦРНА ГОРА,
РУМУНИЈА, и
ПРИВРЕМЕНА АДМИНИСТРАЦИЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА НА КОСОВУ,
све горе наведене даље у тексту заједно "уговорне стране"

Уговорне стране

ПРИЗНАЈУЋИ јединствени карактер међународног цивилног ваздухопловства и желећи да створе европску заједничку ваздухопловну област (ЕСАА) засновану на заједничком приступу тржиштима ваздушног транспорта уговорних страна и слободи оснивања, са једнаким условима конкуренције и поштовањем истих правила – укључујући подручја безбједности летења, безбједности, управљања ваздушним саобраћајем, социјалној хармонизацији и заштити околине;

СМАТРАЈУЋИ да ће се правила која се односе на ЕСАА примјењивати на мултилатераланој основи у оквиру ЕСАА а да ради тога у том смислу треба израдити специфична правила;

ПРИХВАТАЈУЋИ да је прикладно да се та ЕСАА правила заснивају на релевантним законским прописима који су на снази у Европској заједници, као што је дато у Анексу и уз овај Споразум, без утицаја на она садржана у Уговору о ЕЗ;

ПРИЗНАЈУЋИ да потпуно поступање по ЕСАА правилима даје право уговорним странама да користе ЕСАА бенефиције, укључујући приступ тржишту;

ИМАЈУЋИ НА УМУ да се потпуно поступање по ЕСАА правилима, укључујући потпуни приступ тржишту, не може постићи једним потезом, већ више средствима транзиције што ће бити олакшано посебним рјешењима са ограниченим трајањем;

НАГЛАШАВАЈУЋИ да ће, кад је то потребно по прелазним одредбама, правила везана за приступ ваздушних превозника тржишту искључивати ограничења на фреквенције, капацитет, баздушне руте, типове ваздухоплова или слична ограничења која постоје по билатералним споразумима или рјешењима о ваздушном транспорту, и да од ваздушних превозника неће бити тражено да склапају комерцијалне споразуме или слична рјешења као услов за приступ тржишту;

НАГЛАШАВАЈУЋИ да се са ваздушним превозницима треба поступати на недискриминаторан начин кад се ради о њиховом приступу инфраструктури ваздушног транспорта посебно кад је та инфраструктура ограничена;

ИМАЈУЋИ НА УМУ да уговори о удруживању као ствар принципа одредјују да ће се, са намјером да се осигура искоординиран развој и постепена либерализација транспорта између датих страна прилагодјених реципрочним комерцијалним потребама, посебни уговори бавити условима међусобног приступа тржишту у ваздушном саобраћају;

ИМАЈУЋИ НА УМУ жељу сваке удружене стране да ускладе своје законе из области ваздушног транспорта и уз њих везаних питања са законима Европске заједнице, укључно са односом према будућем развоју легислативе у оквиру Заједнице;

СХВАТАЈУЋИ важност техничке помоћи са овог становишта,

ПРИЗНАЈУЋИ да Споразум о европској економској области мора и даље управљати односима између Заједнице и земаља чланица ЕЗ и Норвешке и Исланда;

ЖЕЛЕЋИ омогућити накнадно проширење европске заједничке ваздухопловне области,

ПОДСЈЕЋАЈУЋИ на преговоре између Европске заједнице и удружених страна са циљем закључивања споразума о одредјеним аспектима ваздушних услуга (*Agreements on certain Aspects of Air Services*) који ће ускладити билатералне споразуме о пружању ваздушних услуга између држава чланица Европске заједнице и удружених страна са правом Европске заједнице

СУ СЕ ДОГОВОРИЛЕ КАКО СЛИЈЕДИ:

Циљеви и принципи

Члан 1

1. Циљ овог Споразума је стварање европске заједничке ваздухопловне области, у даљњем тексту назване ЕСАА. ЕСАА ће се заснивати на слободном приступу тржишту, слободи оснивања, једнаким условима конкуренције и заједничким правилима – укључујући она у области безбједности летења (*safety*), безбједности (*security*), управљања ваздушним саобраћајем и заштити околине. У ту сврху овај Споразум поставља правила примјењива међу уговорним странама по условима датим у даљњем тексту. Ова правила укључују одредбе дате у законским прописима наведеним у анексу I.
2. Одредбе овог Споразума ће се примјенивати у оној мјери у којој се односе на ваздушни транспорт или на неко од повезаних питања наведених у анексу .
3. Овај Споразум се састоји од низа чланова, који одређују опште функционисање ЕСАА (главни Споразум), низа анекса, од којих анекс II садржи законске прописе Заједнице примјењиве међу уговорним странама у оквиру главног Споразума, и низ протокола, од којих бар један за сваку удружену страну страну утврђује прелазна рјешења која ће се примјењивати на њу;

Члан 2

1. У овом Споразуму:
 - а) термин 'споразум' значи главни Споразум, његови анекси, документи споменути у анексу I као и његови протоколи;
 - б) термин 'удружена страна' значи Република Албанија, Босна и Херцеговина, Република Бугарска, Република Хрватска, БЈР Македонија, Румунија, Србија и Црна Гора, које су постале стране у овом Споразуму, или било која друга држава или орган која ће постати страна у овом Споразуму према члану 32.
 - ц) Додатна 'удружена страна' је УНМИК што означава Привремену административну мисију Уједињених нација на Косову у складу са резолуцијом УН Савјета безбједности бр. 1244 од 10. јуна 1999. године
 - д) термин 'уговорна страна' значи, кад се тиче Заједнице и земаља чланица ЕЗ, Заједницу и земље чланице ЕЗ, или Заједницу, или земље чланице ЕЗ. Значење које се даје овом изразу се у сваком случају изводи из релевантних одредби овог Споразума и из појединачних надлежности Заједнице и земаља чланица ЕЗ како оне произилазе из ЕЗ уговора;
 - е) термин 'ЕСАА партнер' значи удружена страна, Норвешка или Исланд;
 - ф) термин 'ЕЗ уговор' значи Уговор о оснивању Европске заједнице;
 - г) термин 'ЕЕА споразум' значи Споразум о европској економској области и његове протоколе и анексе потписане 02. маја 1992. године у коме су стране Европска заједница, њене државе чланице, Исланд, Лихтенштајн и Норвешка;
 - х) термин 'споразум о удруживању' значи сваки од таквих споразума којим се врши удруживање између Европске заједнице, или између Европске заједнице и њених држава чланица с једне стране и дате удружене стране с друге;
 - и) термин 'ЕСАА авио превозник' значи авио превозника, који је добио дозволу на начин одређен овим Споразумом у складу са одредбама релевантних аката наведених у анексу II.
 - ј) термин "надлежна власт цивилног ваздухопловства (*Authority*)" значи владина агенција или тијело које има законско право да процјењује усклађеност и контролише продају производа

или услуга или дозвола које су у надлежности уговорне стране и које може наметнути проводјење активности да би осигурало да производи или услуге који се продају унутар његове надлежности удовољавају законским прописима;

- к) термин “конвенција” значи Конвенцију о међународном цивилном ваздухопловству, која је отворена за потписивање 7. децембра 1944., и њене допуне и анексе;
- л) термин “SESAR” значи техничка имплементација јединственог европског неба која обезбједјује координиран, синхронизован развој и лоцирање нових генерација ATM система;
- м) “ATM главни план (*Master Plan*)” значи полазна тачка SESARa.
- н) Термин ‘ЕЗ држава чланица’ значи држава чланица Европске заједнице.

2. Употреба термина “земља”, “држављанин”, “држављани” или “територија” не прејудуцира статус сваке уговорне стране по међународном праву.

Члан 3

Примјењиве одредбе докумената споменутих или садржаних или у Анексу И овог Споразума, измијењене у складу са Анексом ИИ овог Споразума, или у одлукама Заједничког комитета ће бити обавезујуће за уговорне стране и биће или ће постати дио њихових интерних правних пословника на следећи начин:

- а) један документ који одговара ЕЗ пропису ће постати дио интерних правних пословника уговорних страна,
- б) један документ који одговара ЕЗ директиви ће оставити надлежним органима уговорних страна избор облика и метода примјене.

Члан 4

Уговорне стране ће предузети све одговарајуће мјере, опште или посебне, да осигурају извршавање обавеза које настају по овом Споразуму и уздржаће се од сваке мјере која би могла угрозити постизање циљева овог Споразума.

Члан 5

Одредбе овог Споразума неће утицати на односе између уговорних страна ЕЕА споразума.

Недискриминација

Члан 6

У оквиру овог Споразума, и без утицаја на било коју одредбу садржану у њему, свака дискриминација на основу држављанства ће бити забрањена.

Право оснивања

Члан 7

У оквиру обима и услова из овог Споразума а без утицаја на одредбе релевантних докумената наведених у анексу 1, неће постојати ограничења за слободу оснивања за држављање држава чланица ЕЗ или неког ЕСАА партнера на територији било које од њих.

Слобода оснивања ће укључивати право на предузимање и бављење активностима као samozапослена лица и за оснивање и руковођење предузећима, посебно компанијама или фирмама по условима одредјеним законом за држављање државе гдје се такво оснивање врши. То ће се такође примјењивати на оснивање агенција, огранака или филијала од стране држављана државе чланице ЕЗ или ЕСАА партнера основаних у било којој од њих.

Члан 8

1. У оквиру овог Споразума, а без утицаја на одредбе релевантних докумената наведених у анексу 1, са компанијама или фирмама конституисаним или организованим у складу са законом једне државе чланице ЕЗ или ЕСАА партнера, а које су регистровале своје главно сједиште у оквиру ЕСАА, ће се поступати на исти начин као са особама рођеним као држављани држава чланица ЕЗ или ЕСАА партнера.
2. Термин 'компаније или фирме' значи компаније или фирме основане по грађанском или привредном праву, укључујући кооперативна друштва и друга правна лица која се управљају по приватном или јавном праву, изузев оних које су некомерцијалне.

Члан 9

1. Одредбе чланова 7. и 8. се неће примјењивати на активности које су на територији било које од уговорних страна повезане, макар и повремено, са вршењем званичне власти.
2. Одредбе чланова 7. и 8. и мјере предузете у њиховом проводјењу неће имати утицаја на примјену одредби датих у закону, пропису или административној активности које одредјују посебан третман за стране држављане на основу јавног поретка, јавне безбједности, и здравља.

Члан 10

1. Без утицаја на повољније одредбе у постојећим споразумима а у оквиру овог Споразума, уговорне стране ће укинути квантитативна ограничења и мјере које имају једнак ефекат на пренос опреме, средстава, резервних дијелова и других уредјаја кад су потребни ЕСАА авио превознику за наставак пружања услуга ваздушног транспорта по условима предвиђеним овим Споразумом.
2. Ова обавеза неће спријечити уговорне стране да забране или наметну ограничења на такве трансфере ако је то оправдано на основу јавне политике и јавне безбједности, заштите здравља и живота људи, животиња или биљака. Такве забране и ограничења неће међутим представљати средства за самовољну дискриминацију или прерушен начин органичења трговине између уговорних страна.

Ваздухопловна сигурност

Члан 11

1. Уговорне стране ће успоставити одговарајућа средства да би осигурали да ће ваздухоплови регистровани у једној уговорној страни, када слијећу на аеродроме у другој уговорној страни, удовољавати међународним стандардима за безбједност летења установљеним у складу са Ковенцијом, и да ће бити подложни инспекцијама на платформи (*ramp inspections*) које ће овлаштени представници друге уговорне стране извршити у ваздухоплову и око ваздухоплова да би провјерили и ваљаност докумената ваздухоплова и докумената посаде и очигледно стање ваздухоплова и његове опреме.
2. Нека од уговорних страна у било које вријеме може затражити консултације везане за стандарде сигурности летења које одржава друга уговорна страна у оним областима које нису покривене документима наведеним у анексу I овог Споразума.

3. Ништа у овом Споразуму неће бити тумачено тако да ограничава овлашћење надлежног органа уговорне стране да предузме све одговарајуће и хитно потребне мјере кад год утврди да производ или услуга могу:
 - i. не испуњавати минималне стандарде који могу бити успостављени у складу са Конвенцијом, или
 - ii. кад постоји озбиљна забринутост – настала на основу налаза инспекције из става 1 да ваздухоплов или операција ваздухоплова не удовољавају минималним стандардима установљеним у складу са Конвенцијом, или
 - iii. изазвати озбиљну забринутост да не постоји ефективно одржавање и провођење минималних стандарда утврђених у складу са Конвенцијом.
4. Кад надлежна цивилна ваздухопловна власт предузме активност из става 3, она ће одмах обавијестити надлежне цивилне ваздухопловне власти других уговорних страна о предузимању активности и навести разлоге за своју активност.
5. Кад мјере примјењене у ставу 4 не престану мада је разлог за њихово предузимање престао да постоји, било која уговорна страна може изнијети ствар на Заједнички комитет.
6. Дата уговорна страна ће о свим измјенама домаћег закона, у вези са статусом надлежне цивилне ваздухопловне власти, обавијестити друге уговорне стране.

Ваздухопловна безбједност

Члан 12

1. Да би заштитиле цивилно ваздухопловство против аката незаконитог ометања, уговорне стране ће осигурати да се на свим аеродромима који се налазе на њиховој територији примјењују заједнички основни стандарди и механизми за праћење удовољавања одредбама о безбједности ваздухопловства које су садржане у анексу I овог Споразума.
2. Уговорне стране ће на захтјев једна другој пружити сву неопходну помоћ да би спријечиле акте незаконите отмице цивилних ваздухоплова и друге незаконите акте против безбједности летења таквих ваздухоплова, њихових путника и посаде, аеродрома и објеката ваздушне пловидбе и било коју другу пријетњу по безбједност цивилног ваздухопловства.
3. Кад се деси инцидент или кад постоји пријетња незаконите отмице цивилног ваздухоплова или неки други чин против безбједности таквих ваздухоплова, њихових путника и посаде, аеродрома или објеката ваздушне пловидбе, уговорне стране ће помоћи једна другој олакшавајући комуникацију и предузимањем других одговарајућих мјера намјењених за брзо и безбједно окончање таквог инцидента или пријетње.
4. У складу са релевантним законским прописима Европске заједнице, наведеним у анексу I овог Споразума, удружена стана може бити подвргнута инспекцији Европске комисије и од ње може бити тражено да учествује у инспекцијама Европске комисије у другим уговорним странама.

Управљање ваздушним саобраћајем

Члан 13

1. Уговорне стране ће сарађивати у пољу управљања ваздушним саобраћајем са намјером проширења јединственог европског неба на ЕСАА да би се унаприједили постојећи стандарди безбједности летења и свеукупна ефикасност стандарда општег ваздушног саобраћаја у Европи, да би се најоптималније користили капацитети и минимизирала кашњења.

2. Са циљем да се олакша примјена законских прописа о јединственом европском небу на њиховој територији,
 - Удружене стране ће, у оквиру своје надлежности, чим то буде могуће предузети неопходне мјере да прилагоде своје институционалне структуре за управљање ваздушним саобраћајем јединственом европском небу, посебно одредивањем или успостављањем одговарајућих контролних органа која ће бар функционално бити независна од пружалаца услуга (*provajdera*) ваздушне навигације.
 - Европска заједница ће укључити удружене стране у сваку оперативну иницијативу на пољу услуга ваздушне навигације, ваздушног простора и међуоперативности која проистекне из иницијативе јединственог европског неба, посебно на раном покретању напора релевантних уговорних страна на успостављању функционалних ваздушних блокова.
3. Европска заједница ће се побринути да удружене стране буду потпуно повезане са развојем мастер плана Управљања ваздушним саобраћајем (ATM) унутар SESAR програма Комисије.

Конкуренција

Члан 14

1. У оквиру овог Споразума примјењиваће се одредбе садржане у анексу III. Кад су правила о конкуренцији и државној помоћи укључена кроз друга рјешења између двије или више уговорних страна, та правила ће се примјењивати између тих страна.
2. Чланови 15, 16 и 17 се неће примјењивати у односу на одредбе анекса III.

Проводјење

Члан 15

1. Без утицаја на ставове 2 и 3 овог члана, свака уговорна страна ће осигурати да се може пред домаћим судом позвати на права која добије на основу овог Споразума, а посебно на основу докумената наведених у анексу I.
2. У случајевима, који могу утицати на добијање овлаштења по овом Споразуму за постојеће или потенцијалне ваздушне службе, институције Европске заједнице ће имати овлаштења која су им дата према одредбама докумената споменутих или садржаних у анексу I овог Споразума.
3. Сва питања везана за легалност одлука које донесу институције Европске заједнице по овом Споразуму, посебно кад се ради о правилима конкуренције као и по документима наведеним у анексу II ће бити у искључивој надлежности Суда правде Европских заједница, даље у тексту ***Суд правде***

Тумачење

Члан 16

1. Уколико су одредбе овог правилника и одредбе наведене у анексу I. у суштини идентичне са одговарајућим правилима Уговора о ЕЗ и докумената усвојених у проводјењу Уговора о ЕС, те одредбе ће у својој примјени и проводјењу бити тумачене у складу са релевантним пресудама и одлукама Суда правде и Европске комисије донешеним прије датума потписивања овог Споразума. Другим уговорним странама ће бити пренешене пресуде и одлуке донешене након датума потписивања овог Споразума. Да би се обезбиједило исправно функционисање овог Споразума, на захтјев једне уговорне стране о импликацијама таквих каснијих пресуда и одлука ће се одлучивати на Заједничком комитету. Постојећа тумачења ће бити достављена ЕСAA

партнерима прије датума потписивања овог Споразума. Одлуке које донесе Заједнички комитет по овој процедури ће бити у складу са судском праксом (*case law*) Суда правде Европских заједница.

2. Кад се питање тумачења овог Споразума, одредби докумената наведених у анексу I или документа усвојених при њиховом проводјењу у суштини идентично одговарајућем правилу ЕЗ уговора и документима усвојеним према том уговору о ЕЗ, појави у случају пред судом или трибуналом ЕСАА партнера, суд или трибунал, ако сматра да је то неопходно за доношење пресуде у складу са анексом (IV) моли Суд правде да донесе одлуку по том питању. ЕСАА партнер може одлуком и у складу са анексом (IV) предвидјети у ком обиму и по којим модалитетима ће њени судови и трибунали примјењивати ову одредбу. Депозитар (*генерални секретар Савјета Европе*) и Суд правде ће бити обавијештени о таквој одлуци. Депозитар ће обавијестити друге уговорне стране.
3. Кад се, у складу са одредбама горњег става, суд уговорне стране по чијој одлуци према домаћем закону нема правног лијека, не може позвати на Суд правде, свака пресуда таквог суда ће од стране уговорне стране бити пренешена Заједничком комитету који ће дјеловати тако да очува јединствено тумачење овог Споразума. Ако у року од два мјесеца након што му се достави разлика у судској пракси између Суда правде и пресуде суда уговорне стране, Заједнички комитет не успије да очува јединствено тумачење овог Споразума могу се примјењивати процедуре дате у члану 20.

Нови законски прописи

Члан 17

1. Овај Споразум неће утицати на право сваке од уговорних страна да, под условом да се придржава принципа недискриминације и одредби овог члана и члана 18, став 4, једнострано усвоји нове законске прописе или измјени своје постојеће прописе у пољу ваздушног транспорта или у повезаним областима споменутих у анексу I. Удружене стране неће усвајати такве прописе осим ако је то у складу са овим Споразумом.
2. Чим уговорна страна усвоји нове прописе или измјене постојећих законских прописа, она ће обавијестити друге уговорне стране путем Заједничког комитета најкасније у року од мјесец дана од усвајања. На захтјев било које од уговорних страна, Заједнички комитет ће у року од два мјесеца након тога обавити размјену мишљења о импликацијама такве измјене на правилно функционисање овог Споразума.
3. Заједнички комитет ће:
 - или усвојити одлуку о ревизији анекса I овог Споразума тако да у себе укључи, ако је неопходно на бази реципроцитета, нови законски пропис или дату измјену, или
 - усвојити одлуку у смислу да се сматра да су нови законски прописи или дате измјене у складу са овим Споразумом, или
 - одлучити о било којим другим мјерама да осигура исправно функционисање Споразума.
4. Кад се ради о законским прописима који су усвојени између потписивања овог Споразума и његовог ступања на снагу, а о којима су друге уговорне стране обавијештене, за датум слања сматраће се датум на који је информација примљена. Датум на који ће Заједнички комитет донијети одлуку не може бити прије (шездесет) дана након ступања на снагу овог Споразума.

Заједнички комитет

Члан 18

1. Овим се оснива Заједнички комитет који ће бити надлежан за извршење овог Споразума и који ће осигурати његово исправно спроводјење, без утицаја на члан 15(2) и (3) и чланове 21 и 22. У ту сврху он ће давати препоруке и доносити одлуке у случајевима одредјеним овим Споразумом. Уговорне стране ће проводити одлуке Заједничког комитета у складу са својим властитим правилима.
2. Заједнички комитет ће се састојати од представника уговорних страна.
3. Заједнички комитет ће дјеловати једногласно. Медјутим, Заједнички комитет може одлучити да за одредјене специфичне случајеве одреди процедуру гласања већином.
4. У сврху исправног проводјења овог Споразума, уговорне стране ће размјењивати информације, *inter alia* о новим законским прописима или донешеним одлукама релевантним за овај Споразум, и на захтјев било које стране одржаће консултације у оквиру Заједничког комитета, укључујући и о социјалним питањима.
5. Заједнички комитет ће усвојити свој властити пословник.
6. Заједничким комитетом ће наизмјенично председавати ЕСАА партнер и Европска заједница и њене земље чланице у складу са рјешењима која ће бити дата у пословнику.²
7. Председавајући Заједничког комитета ће заказивати састанке Комитета бар једном годишње да би се анализирано опште функционисање овог Споразума и кад год то околности захтијевају, на захтјев уговорне стране. Заједнички комитет ће стално разматрати развој судске праксе (*case law*) Суда правде . У ту сврху ће Европска заједница достављати ЕСАА партнерима све пресуде Суда правде релевантне за функционисање овог Споразума. Заједнички комитет ће дјеловати у року од три мјесеца тако да очува јединствено тумачење овог Споразума.
8. Заједнички комитет може одлучити да оснује било коју радну групу која ће му помагати у извршавању његових дужности.

Члан 19

1. Одлука Заједничког комитета ће бити обавезујућа за уговорне стране. Кад код одлука Заједничког комитета садржи захтјев да уговорна страна предузме неку активност, дата страна ће предузети неопходне мјере и о томе обавијестити Заједнички комитет.
2. Одлуке Заједничког комитета ће се објављивати у службеним гласницима Европске уније и ЕСАА партнера у овом споразуму. Свака одлука ће наводити датум од којег је уговорне стране примјењују као и све друге информације које се могу тицати економских оператора.

Рјешавање спорова

Члан 20

1. Заједница, дјелујући сама или заједно са земљама чланицама ЕЗ, или ЕСАА партнером може пред Заједнички комитет изнијети спорно питање које се тиче примјене или тумачења овог Споразума, осим у случајевима гдје су посебне процедуре одредјене у овом Споразуму.

² Следећа заједничка изјава Комисије, Савјета и представника земаља чланица које се састају у оквиру Савјета биће унијета у записник савјета: "Када у складу са чланом 18(6) овог Споразума, Европска заједница и њене државе чланице председавају Заједничким комитетом, председавање ће вршити Комисија или Предсједништво Савјета."

2. Кад се пред Заједнички комитет изнесе спор из става 1, одмах ће се одржати консултације између страна у спору. У случајевима гдје Европска заједница није страна у спору, једна од тих страна може позвати на консултације представника Европске заједнице. Стране у спору могу сачинити приједлог рјешења које ће одмах бити достављено Заједничком комитету. Одлуке Заједничког комитета донешене по овој процедури ће поштовати судску праксу Суда правде.
3. Ако у року од четири мјесеца након што се пред њега изнесе питање Заједнички комитет не успије донијети одлуку којом се спор разрјешава, стране у спору могу упутити спор Суду правде чија ће одлука по том питању бити коначна и обавезујућа. Модалитети по којима такве молбе могу бити направљене код Суда правде су одредјени у анексу IV.
4. Ако Заједнички комитет у року од четири мјесеца не донесе одлуку по питању које му је упућено, уговорне стране могу предузети одговарајуће заштитне мјере у складу са члановима (21 и 22) овог Споразума на период који неће бити дужи од шест мјесеци. Након тог периода свака од уговорних страна може отказати Споразум што одмах ступа на снагу.
Уговорна страна неће предузимати заштитне мјере по питању које је у складу са овим Споразумом упућено Суду правде, осим у случајевима дефинисаним у члану (11 (3), или у складу са механизмима предвиђеним појединачним документима наведеним у анексу I.

Заштитне мјере

Члан 21

Без утицаја на члан (11(3)) и процјене у области безбједности летења и безбједности споменуте у протоколима уз овај споразум, Заштитне мјере ће, кад се ради о њиховом обиму и трајању, бити ограничене на оно што је сасвим неопходно да би се поправила ситуација. Приоритет ће бити дат таквим мјерама које ће најмање ометати функционисање овог Споразума.

Члан 22

1. Уговорна страна која намјерава предузети заштитне мјере ће преко Заједничког комитета обавијестити друге уговорне стране и обезбиједиће све релевантне информације.
2. Дате уговорне стране ће на Заједничком комитету одмах отпочети консултације са намјером да надју заједнички прихватљиво рјешење.
3. Без утицаја на члан (11(3)), дата уговорна страна не може предузети заштитне мјере док не истекне један мјесец дана од дана достављања обавјештења из става 1, осим у случају да је процедура консултација из става 2 окончана прије истека наведеног рока.
4. Дата уговорна страна ће без одлагања обавијестити Заједнички комитет о предузетим мјерама и доставиће све релевантне информације.

Одавање информација

Члан 23

Од представника, делегата и стручњака уговорних страна, као и од званичника и других службеника који раде по овом Споразуму ће се тражити да, чак и кад престану обављати своје дужности, не одају оне информације које су обухваћене обавезом чувања професионалне тајне, а посебно информације о предузећима, њиховим пословним односима или компонентама њихових трошкова.

Треће земље и међународне организације

Члан 24

1. На захтјев било које уговорне стране, у оквиру Заједничког комитета уговорне стране ће консултовати једна другу у складу са процедурама одређеним у члановима (25 и 26);
 - а) о питањима ваздушног транспорта којима се баве међународне организације, и
 - б) о различитим аспектима могућег развоја догађаја у ваздушном транспорту у односима између уговорних страна и трећих земаља и о функционисању значајних елемената билатералних и мултилатералних споразума закључених у овој области.
2. Консултације ће бити одржане у року од један мјесец дана од захтјева, а у хитним случајевима чим је то могуће.

Члан 25

1. Главни циљеви консултација предвидјених чланом 24(а) ће бити:
 - а) заједнички утврдити да ли питања стварају проблеме од заједничког интереса; и
 - б). у зависности од природе проблема:
 - заједнички размотрити да ли би активности уговорних страна у датим међународним организацијама требале бити искоординиране, или
 - заједнички размотрити било који други приступ који би могао бити прикладан
2. Уговорне стране ће чим то буде могуће размијенити информације релевантне за циљеве описане у ставу 1.

Члан 26

1. Главни циљеви консултација предвиђених у члану 24.1(б) ће бити испитивање релевантних питања и разматрање сваког приступа који би могао бити прикладан.

Прелазна рјешења

Члан 27

1. Протоколи I до VIII утврђују прелазна рјешења и одговарајуће периоде примјене између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и дате удружене стране, с друге стране. У односима између Норвешке или Исланда и једне удружене стране примјењиваће се исти услови као између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и дате удружене стране, с друге стране.
2. У току прелазних периода споменутих у параграфу 1, релевантни елементи режима ваздушног транспорта између двије удружене стране ће бити одређени на основу рестриктивнијег од два релевантна протокола који се односе на дате удружене стране.
3. Постепени прелаз сваке удружене стране на пуну примјену ЕCAA ће зависити од процјене. Процјене ће извршити Европска заједница у сарадњи са датом удруженом страном а у складу са условима одређеним у појединим протоколима. Кад једна удружена страна буде увјерена да су услови за завршавање прелазног периода датог у релевантном протоколу испуњени, она ће обавијестити Европску заједницу да треба извршити процјену.

4. Ако Европска заједница утврди да су услови испуњени, она ће обавијестити Заједнички комитет и ту ће се одлучити, у зависности од тога какав је случај, да се дата удружена страна квалификује за прелазак на следећи прелазни период или за пуно укључење у европску заједничку ваздухопловну област у зависности од случаја.
5. Ако Европска заједница утврди да услови нису испуњени, она ће о томе обавијестити Заједнички комитет. Европска заједница ће датој удруженој страни препоручити одређења побољшања и одредити период примјене у ком та побољшања могу бити разумно проведена. Трајање прелазних периода ће се аутоматски продужавати у складу са трајањем периода провођења. Прије краја периода провођења, и ако је неопходно и даље процјене ће бити извршене да се оцијени да ли су препоручена побољшања проведена ефективно и на задовољавајућем нивоу.

Однос према билатералним рјешењима и споразумима о ваздушном транспорту

Члан 28

1. Одредбе овог Споразума ће бити мјеродавније (*на снази*) од других релевантних одредби билатералних споразума и/или рјешења у ваздушном саобраћају који су на снази између удружених страна с једне стране и Европске заједнице, државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда с друге стране, као и између удружених страна.
2. Без обзира на став 1, у току прелазног периода споменутог у члану (27), одредбе које се односе на власништво, саобраћајна права, капацитет, фреквенције тип или промјену ваздухоплова, заједничко кориштење кодова и одредјивање цијена у билатералним споразумима и рјешењима који су на снази између удружене стране и Европске заједнице, државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда или између двије удружене стране ће се примјењивати између тих страна ако је такав билатерални споразум и/или рјешење флексибилнији, у смислу слободе за дате авио превознике, од примјењивих протокола кад се ради о датој удруженој страни.
3. Спор између удружене стране и друге уговорне стране о томе да ли су одредбе протокола, у свјетлу пуне примјене ЕСАА, флексибилније према датој страни од билатералних споразума и/или рјешења, ће се рјешавати у оквиру механизма за рјешавање спорова датог у члану (20) овог Споразума. Спорови о томе како рјешити односе између контрадикторних протокола ће се рјешавати на исти начин.

Ступање на снагу /ревизија / раскид и друге одредбе

Члан 29

(Ступање на снагу)

1. Потписнице ће ратификовати или одобрити овај Споразум у складу са својим властитим процедурама. Документи о ратификацији или одобрењу ће бити депоновани у Генералном секретаријату Савјета Европске уније (депозитар), који ће обавијестити све друге потписнике као и Међународну организацију за цивилно ваздухопловство.
2. Овај Споразум ће ступити на снагу првог дана другог мјесеца након датума депоновања документа о ратификацији или одобрењу од стране Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ и бар једне удружене стране. Овај споразум ступа на снагу за сваку потписницу, која ратификује или одобри овај Споразум након тог датума, првог дана другог мјесеца након што таква потписница депонује документ о ратификацији или одобрењу.
3. Без обзира на ставове 1 и 2, двије или више уговорних страна, које морају укључивати Европску заједницу и земље чланице ЕЗ, и бар једна удружена страна могу одлучити да привремено међусобно примјењују овај Споразум од датума потписа, у складу са примјеном домаћег закона, тако што ће обавијестити депозитара који ће обавијестити друге уговорне стране.

Члан 30**(Ревизија – поновна анализа)**

Овај документ ће бити ревидиран на захтјев било које уговорне стране а у сваком случају пет година након ступања на снагу.

Члан 31**(Раскид)**

1. Свака уговорна страна може отказати овај Споразум обавјештавајући депозитара, који ће о овом раскиду обавијестити друге уговорне стране као и Медјународну организацију за цивилно ваздухопловство. Ако овај Споразум откаже Европска заједница и земље чланице ЕЗ, онда ће важност споразума престати годину дана након датума обавјештавања. Ако овај Споразум откаже било која уговорна страна у , онда ће он престати да важи само у односу на ту уговорну страну годину дана од датума обавјештавања. Међутим, услуге ваздушне пловидбе које се обављају на дан истека овог Споразума могу се наставити до краја ИАТА ине (медјународно удружење у ваздушном саобраћају) планске сезоне у коју тај датум спада.
2. По приступу удружене стране Европској унији, та страна ће аутоматски престати да буде удружена страна према овом Споразуму и постаће умјесто тога земља чланица ЕЗ.¹¹
3. Овај Споразум престаје да важи или ће бити суспендован према удруженој страни ако престане да важи или ако се суспендује одговарајући споразум о придруживању.

Члан 32**(Проширење ЕСАА)**

Од сваке државе или тијела (*ентиту*) која је спремна да своје законе о ваздушном транспорту и повезана питања усклади са законима Европске заједнице, и са којом је Европска заједница успоставила или успоставља оквир блиске економске сарадње, као што је уговор о придруживању, Европска заједница може затражити да учествује у ЕСАА. У ту сврху, уговорне стране ће на одговарајући начин измјенити Споразум.

Члан 33**(Аеродром Гибралтар)**

1. Подразумијева се да ће примјена овог Споразума на аеродром Гибралтар бити без утицаја на правни положај Краљевине Шпаније и Уједињеног Краљевства кад се ради о спору око суверенитета над територијом на којој се аеродром налази.
2. Примјена овог Споразума на аеродром Гибралтар ће се одложити док заједничка декларација коју су дали министри иностраних послова Краљевине Шпаније и Уједињеног Краљевства 2. децембра 1987. не постане оперативна.

Члан 34**(Језици)**

Нацрт овог Споразума је урађен у само једном оригиналу на званичним језицима институција Европске уније и уговорних страна поред Европске заједнице и њених земља чланица а сваки од ових текстова је једнако вјеродостојан.

ПОТВРЂУЈУЋИ ОВО ниже потписани опуномоћеници, исправно овлаштени за то, потписали су овај Споразум.

АНЕКС I.**Правила примјењива на цивилно ваздухопловство**

'Примјењиве одредбе' следећих докумената ће бити у складу са главним Споразумом и анексом (II) о хоризонталним прилагођавањима осим ако није другачије предвиђено у овом анексу или у његовим протоколима (х до з). Кад је неопходно, посебна прилагођавања за сваки појединачни документ су одређена у даљњем тексту:

A. Приступ тржишту и споредна питања**Бр. 2407/92**

Пропис Савјета 2407/92 од 23. јула 1992. о лиценцирању авио превозника

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 18 и анекс осим референце у члану 13(3) на члан 226 (ex 169 ЕЗ Уговора.

Бр. 2408/92

Пропис Савјета 2408/92 од 23. јула 1992. о приступу авио превозника Заједнице ваздушним рутама у оквиру Заједнице

измјењеним или допуњеним

- Чланом 29 документа о условима за придруживање Републике Аустрије, Републике Финске и Краљевине Норвешке;
- Одлуком Заједничког комитета бр. 7/94 од 21. марта 1994. која мијења протокол 47 и одредјене анексе ЕЕА споразума.
- Чланом 20 документа о условима за придруживање Чешке Републике, Републике Естоније, Републике Кипра, Републике Литваније, Републике Литваније, Републике Мађарске, Републике Пољске, Републике Словеније и Словачке Републике и допунама уговора на којима се заснива Европска унија

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 15 и анекси I, II и III.

Бр. 2409/92

Пропис Савјета 2409/92 од 23. јула 1992. о цијенама и стопама за ваздушне услуге.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 10.

Бр. 95/93

Пропис Савјета 95/93 од 18. јануара 1993. о заједничким правилима за додјелу слотова на аеродромима Заједнице

измјењен

- Прописом (ЕС) бр. 894/2002 Европског парламента и Савјета од 27. маја 2002. који допуњује Пропис Савјета бр. 95/93 о заједничким правилима за додјелу слотова на аеродромима Заједнице
- Пропис (ЕС) бр. 1554/2003 Европског парламента и Савјета од 22. јула 2003. који мијења пропис Савјета (ЕЕЦ) бр. 95/93 о заједничким правилима за додјелу слотова на аеродромима Заједнице
- Пропис (ЕС) бр. 793/2004 Европског парламента и Савјета од 21. априла 2004. који мијења пропис Савјета (ЕЕЦ) бр. 95/93 о заједничким правилима за додјелу слотова на аеродромима Заједнице

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 12, и 14а(2)

Кад се ради о примјени члана 12(2), појам 'Комисија' ће гласити 'Заједнички комитет'.

Бр. 96/67

Директива Савјета 96/97 од 15. октобра 1996. о приступу тржишту за манипулације на земљи на аеродромима Заједнице

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 25 и анекс

Кад се ради о примјени члана 10, појам 'државе чланице' ће гласити 'државе чланице ЕС. Кад се ради о примјени члана 20(2), појам 'Комисија' ће гласити 'Заједнички комитет'.

Бр. 785/2004

Пропис (ЕС) бр. 785/2004 Европског парламента и Савјета од 21. априла 2004. о захтјевима везаним за осигурање за авио превознике и операторе ваздухоплова.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 8, и 10(2)

Б. Управљање ваздушним саобраћајем**Бр. 549/2004**

Пропис (ЕС) бр. 549/2004 Европског парламента и Савјета од 10. марта 2004. који поставља оквир за стварање јединственог европског неба (оквирни пропис).

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 4, 6, 9 до 14.

Бр. 550/2004

Пропис (ЕС) бр. 550/2004 Европског парламента и Савјета од 10. марта 2004 о пружању услуга ваздушне пловидбе у јединственом европском небу (пропис о пружању услуга)

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 19, анекси И и ИИ

Бр. 551/2004

Пропис (ЕС) бр. 551/2004 Европског парламента и Савјета од 10. марта 2004. о организацији и кориштењу ваздушног простора у јединственом европском небу (пропис о ваздушном простору)

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 11

Бр. 552/2004

Пропис (ЕС) бр. 551/2004 Европског парламента и Савјета од 10. марта 2004. о међуоперативности мреже управљања европским ваздушним саобраћајем (пропис о међуоперативности)

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 12

Бр. 2096/2005

Пропис Комисије (ЕС) бр. 2096/2005 од 20. децембра 2005. који поставља заједничке захтјеве за обезбјеђивање услуга ваздушне навигације

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 9, Анекси I до V

Бр. 2150/2005

Пропис Комисије (ЕС) бр. 2150/2005 од 23. децембра 2005. који поставља заједничке правила за флексибилно кориштење ваздушног простора

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 9, Анекс

Ц. Ваздухопловна сигурност летења**Бр. 3922/91**

Пропис Савјета бр. 3922/91 од 16. децембра 1991. о усклађивању техничких захтјева и административних процедура у области цивилног ваздухопловства, измјењен

- Прописом Комисије (ЕС) бр. 2176/96 од 13. новембра 1996. који мијења пропис Савјета о научном и техничком напретку (ЕЕС) бр. 3922/91
- Прописом Комисије 1069/1999 од 25. маја 1999. којим се врши прилагодјавање пропису Савјета о научном и техничком напретку бр. 3922/91

- Прописом Комисије 2871/2000 од 28. децембра 2000. којим се врши прилагодјавање пропису Савјета о научном и техничком прогресу бр. 3922/91 о усклађивању техничких захтјева и административних процедура у области цивилног ваздухопловства
- Прописом (ЕС) бр. 1592/2002 Европског парламента и Савјета од 15. јула 2002. о заједничким правилима у области цивилног ваздухопловства и успостављању Европске агенције за безбједност ваздухопловства.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 10, 12 до 13 са изузетком члана 4, став 1 и члана 8 став 2, реченица 2, анекси I до III.

Кад се ради о примјени члана 12, 'државе чланице' ће значити 'државе чланице ЕС'.

Бр. 94/56/ЕС

Директива Савјета 94/56 од 21. новембра 1994. која успоставља главне принципе који регулишу истрагу несрећа и инцидената у цивилном ваздухопловству.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 12

Кад се ради о примјени чланова 9 и 12, 'комисија' ће гласити 'све друге ЕСАА уговорне стране'.

Бр. 1592/2002

Пропис (ЕС) бр. 1592/2002 Европског парламента и Савјета од 15. јула 2002. о заједничким правилима у области цивилног ваздухопловства и успостављању Европске агенције за безбједност ваздухопловства измјењен

- Прописом (ЕС) бр. 1643/2003 Европског парламента и Савјета од 22. јула 2003. којим се мијења пропис (ЕС) бр. 1592/2002 о заједничким правилима у области цивилног ваздухопловства и успостављању Европске агенције за безбједност ваздухопловства
- Прописом Комисије (ЕС) бр. 1701/2003 од 24. септембра 2003. којим се врши прилагодјавање члана 6 прописа (ЕС) бр. 1592/2002

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 57, анекси I и II

Бр. 2003/42

Директива 2003/42 Европског парламента и Савјета од 13. јуна 2003. о извјештавању о случајевим у цивилном ваздухопловству.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 11, анекси I и II

Бр. 1702/2003

Пропис Комисије (ЕС) бр. 1702/2003 од 24. септембра 2003. који поставља provedбена правила за пловидбеност и сертификацију везана за заштиту околине и повезане производе, дијелове и уређаје, као и за сертификацију пројектних и производних организација допуњене

- Регулацивом комисије (ЕЗ) Но 381/2005 од 7. марта 2005. којом се допуњава регулатива (ЕЗ) бр. 1702/2003 која одредјује изведбена правила за пловидбеност и сертификацију везана за заштиту околине и повезане производе, дијелове и уређаје, као и за сертификацију пројектних и производних организација

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 4 анекс. О прелазним периодима споменути у овој регулативи ће одлучити Заједнички комитет.

Бр. 2042/2003

Пропис Комисије (ЕС) бр. 2042/2003 од 20. новембра 2003. о трајној пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја и о одобравању организација и особља укључених у ове задатке

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 6, анекси I до IV

Бр. 104/2004

Пропис Комисије (ЕС) бр. 104/2004 од 22. јануара 2004. који даје правила о организацији и саставу Апелационог одбора Европске организације за безбједност ваздухопловства

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 7 и анекс

Бр. 2111/2005

Пропис (ЕС) бр. 2111/2005 Европског парламента и Савјета од 14.децембра 2005. о успостављању листе Заједнице на којој су ваздухопловни превозници који су предмет забране дјелатности у Заједници и о обавјештавању путника ваздушног транспорта о идентитету ваздухопловног превозника који обавља дјелатности, и укидању члана 9. Директиве 2004/36/ЕЗ

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 13, Анекс

Д. Ваздухопловна безбједност

Бр. 2320/2002

Пропис (ЕС) бр. 2320/2002 Европског парламента и Савјета од 16. децембра о успостављању заједничких правила у области безбједности цивилног ваздухопловства

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 12 и анекс

Бр. 622/2003

Пропис Комисије (ЕС) бр.622/2003 од 4. априла 2003. који одредјује мјере за провођење заједничких основних стандарда за безбједност ваздухопловства
измјењен

- Прописом Комисије (ЕС) бр.68/2004. од 15. јануара 2004. године који мијења пропис (ЕС) бр.622/2003.
- Прописом Комисије (ЕС) број 781/2005. од 24. маја 2005. године којимијења пропис (ЕС) број 622/2003.
- Прописом Комисије (ЕС) број 857/2005. од 6.јуна 2005. године који мијења пропис (ЕС) број 622/2003.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 5 и анекс

Бр. 1217/2003

Пропис Комисије (ЕС) бр.1217/2993 од 4. јула 2003. који одређује заједничке спецификације за контролу квалитета националних програма безбједности цивилног ваздухопловства

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 11, анекси I и II

Бр. 1486/2003

Пропис Комисије (ЕС) бр.1486/2003 од 22. августа 2003. који одређује процедуре за изводјење инспекција од стране Комисије у области безбједности цивилног ваздухопловства

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 16

Бр. 1138/2004

Пропис Комисије (ЕС) нр. 1138/2004 од 21. јуна 2004. која утврђује заједничку дефиницију критичних дијелова подручја на аеродромима гдје је приступ ограничен из безбједоносних разлога.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 8.

Е. Заштита околине

Бр. 89/629

Директива Савјета 89/629 од 4. децембра 1989. о ограничењу емитовања буке из цивилних исподзвучних млазних авиона

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 8

Бр. 92/14

Директива Савјета 92/14 од 2. марта 1992. о ограничавању рада авиона обухваћених дијелом II, поглавље 2, том 1 анекса 16 Конвенције о међународном цивилном ваздухопловству, друго издање (1988)

измјењена

- Директивом Савјета 98/20/ЕЗ од 30.марта 1988. која допуњава директиву 92/14/ЕЕС о ограничавању рада авиона обухваћених дијелом II , поглавље 2, том 1 анекса 16 Конвенције о међународном цивилном ваздухопловству, друго издање (1998.)
- Директивом Комисије 1999/28/ЕЗ од 21. априла 1999. која мијења анекс уз директиву Савјета 92/14/ЕЕС о ограничењима за рад ваздухоплова обухваћених дијелом II, поглавље 2, том 1, анекс 16 Конвенције о међународном цивилном ваздухопловству, друго издање (1998.)
- Прописом Комисије (ЕЦ) бр. 991/2001 од 21. маја 2001. која мијења анекс уз директиву Савјета 92/14/ЕЕС о ограничењима за рад ваздухоплова обухваћених дијелом II, поглавље 2, том 1, анекс 16 Конвенције о међународном цивилном ваздухопловству, друго издање (1998.)

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 11 и анекс

Бр. 2002/30

Директива 2002/30/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 26. марта 2002. о успостављању правила и процедура кад се ради о увођењу оперативних ограничења везаних за буку на аеродромима Заједнице. измијењена:

- Чланом 20. Документа који се односи на услове приступања Републике Чешке, Републике Естоније, Републике Кипра, Републике Летоније, Републике Литваније, Републике Мађарске, Републике Малте, Републике Пољске, Републике Словеније и Републике Словачке и измјенама Уговора према којима је основана Европска унија.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 15, анекси I и II.

Бр. 2002/49

Директива 2002/49/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 25. јуна 2002. везана за процјену и управљање еколошком буком

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 16, анекси I до IV

Ф. Социјални аспекти

Бр. 1989/391

Директива Савјета 89/391/ЕЕС од 12. јуна 1989. о увођењу мјера на подстицању побољшања у области безбједности летења и здравља радника на послу

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 16, и 18-19

Бр. 2003/88

Директива 2003/88/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 4. новембра 2003. везана за одређене аспекте организације радног времена

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 19, 21 до 24 и 26 до 29

Бр. 2000/79

Директива Савјета 2000/79 од 27. новембра 2000. везана за Европски споразум о организацији радног времена покретних радника у цивилном ваздухопловству закључена од стране Удружења европских авио превозника (АЕА), Европске федерације транспортних радника (ЕТФ), Европског летачког удружења (ЕСА), Удружења европских регионалних авио превозника (ЕРА) и Међународног удружења авио превозника (IACA).

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 5.

Г. Заштита потрошача

Бр. 90/314

Директива Савјета 90/314 од 13. јуна 1990. о пакет путовању, празничним пакетима и пакет турама.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 10.

Бр. 92/59

Директива Савјета 92/59 од 29. јуна 1992. о општој безбједности производа.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 19.

Бр. 93/13

Директива Савјета 93/13 од 5. априла 1993. о неправичним условима у потрошачким уговорима.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 10 и анекс.

Кад се ради о примјени члана 10, ријеч 'Комисија' ће гласити 'све друге уговорне стране у ЕСАА'.

Бр. 95/46

Директива 95/46 Европског парламента и Савјета од 24. октобра 1995. о заштити појединаца када се се ради о обради личних података и о слободи кретања таквих података

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 34

Бр. 2027/97

Пропис Савјета 2027/97 од 9. октобра 1997. о одговорности авио превозника у случају несреће
измјењен

- Прописом (ЕЦ) бр. 889/2002 Европског парламента и Савјета од 13. маја 2002. којим се мијења пропис Савјета бр. 2027/97 о одговорности авио превозника у случају несреће

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 8

Бр. 261/2004

Пропис (ЕЦ) бр. 261/2004 Европског парламента и Савјета од 11. фебруара 2004. којим се успостављају заједничка правила о компензацији и помоћи путницима у случају ускраћеног укрцавања или отказивања или дугог кашњења летова и прописа о укидању (ЕЕЦ) бр. 295/91

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 17

Х. Остали законски прописи

Бр. 2299/1989

Пропис Савјета бр. 2299/1989 од 25. јула 1989 који уводи код понашања за компјутеризоване системе резервација,
измјењен:

- Прописом Савјета (ЕЕЦ) бр. 3089/93 од 29. октобра 1993. који мијења пропис (ЕЕЦ) бр 2299/89 о коду понашања за компјутеризоване системе резервација,
- Прописом Савјета (ЕЦ) бр. 323/1999 од 8. фебруара 1999. који мијења пропис (ЕЕЦ) бр. 2299/89 о коду понашања за компјутеризоване системе резервација (CRS-и),

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 22 и анекс

Бр. 91/670

Директива Савјета бр. 91/670 од 16. децембра 1991. о међусобном прихватању дозвола за вршење послова у цивилном ваздухопловству

Бр. 3925/91

Пропис Савјета (ЕС) бр. 3925/91 Европског парламента и Савјета од 19. децембра 1991. везана за елиминацију контрола и формалности које се примјењују на ручни и одвојени пртљаг лица које користе летове у оквиру Заједнице и пртљаг лица које користе прекоморске летове у оквиру Заједнице.

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 5

Бр. 437/2003

Пропис (ЕС) бр. 437/2003 Европског парламента и Савјета од 27. фебруара 2003. о статистичкој добити кад се ради о превозу ваздухом путника, терета и поште

измјењен

- Прописом Комисије (ЕС) 1358/2003 од 31. јула 2003. који примјењује пропис (ЕС) бр. 437/2003 Европског парламента и Савјета о статистичкој добити кад се ради о превозу ваздухом путника, терета и поште и уз то мијења анексе I и II

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 11, анекси I и II

Бр. 1358/2003

Пропис Комисије (ЕС) бр. 1358/2003 од 31. јула 2003. који примјењује пропис (ЕС) бр. 437/2003 Европског парламента и Савјета о статистичкој добити кад се ради о превозу ваздухом путника, терета и поште и уз то мијења анексе I и II

Примјењиве одредбе: Чланови 1 до 4, анекси I до III

Бр. 2003/96

Директива Савјета 2003/96/EЗ од 27. октобра 2003. која реконструише оквир Заједнице за опорезивање производа енергије и електричне струје

Примјењиве одредбе: Члан 14 став 1(б) и став 2

АНЕКС II.**Хоризонтално прилагођавање и одређена процедурална правила**

Одредбе докумената наведених у анексу I Споразума ће се примјењивати у складу са Споразумом и тачкама 1. до 4. овог анекса, осим ако није другачије одређено у анексу II. Посебно прилагођавање за појединачне документе је одређено у анексу I.

Споразум ће се примјењивати у складу са процедуралним правилима утврђеним у тачкама 5. и 6. овог анекса.

1. УВОДНИ ДИО ДОКУМЕНАТА

Преамбуле наведених докумената нису прилагођене за потребе овог Споразума. Оне су, у оквиру Споразума, релевантне у обиму неопходном за исправно тумачење и примјену одредби садржаних у таквим документима.

2. СПЕЦИФИЧНА ТЕРМИНОЛОГИЈА ДОКУМЕНАТА

Следећи термини из докумената наведених у Анексу I овог Споразума ће имати следеће значење:

- а. термин 'Заједница' ће значити 'европска заједничка ваздухопловна област'
- б. термин 'право Заједнице' 'правни прописи Заједнице' 'документи Заједнице' и 'ЕЗ уговор' ће значити 'ЕЦАА споразум';
- ц. термин 'аеродром Заједнице' ће значити 'аеродроми који се налазе у европској заједничкој ваздухопловној области';
- д. термин 'службени гласник Европских заједница' или Службени гласник Европске уније ће значити 'службени гласник уговорних страна'.
- е. термин ваздухопловни превозник заједнице ће значити ЕЦАА ваздухопловни превозник

3. РЕФЕРЕНЦЕ НА ДРЖАВЕ ЧЛанице

Без утицаја на став 4, кад год документ наведен у Анексу I овог Споразума садржи референце на 'државу/е чланице', референца ће за потребе овог Споразума подразумевати да су укључени, поред земаља чланица ЕЗ и ЕЦАА партнери.

4. ОДРЕДБЕ О ЕЗ КОМИТЕТИМА И КОНСУЛТАЦИЈЕ УДРУЖЕНИХ СТРАНА

Европска комисија ће извршити консултације са, и пружити могућност, стручњацима из удружених страна да дају свој савјет сваки пут кад наведени документи предвиђају консултације које ће обавити Европска комисија Комитета Европске заједнице и кад је предвиђено достављање савјета или мишљења.

Свака консултација ће се састојати од једног састанка којим предсједава Европска комисија и одржаваће се унутар Заједничког комитета на позив Европске комисије прије консултација релевантног комитета Европске заједнице. Европска комисија ће, најмање двије седмице прије састанка, осим ако посебне околности не захтијевају краћи период за обавјештавање, доставити свакој удруженој страни све неопходне информације.

Удружене стране ће бити позване да доставе своје ставове Европској комисији. Европска комисија ће савјетима које доставе удружене стране посветити дужну пажњу.

Горе наведене одредбе се неће примјењивати на примјену правила конкуренције датих у овом Споразуму, која ће се руководити посебним процедурама консултације одређеним у анексу (IV).

5. САРАДЊА И РАЗМЈЕНА ИНФОРМАЦИЈА

Да би се олакшало вршење релевантних овлаштења од стране надлежних органа уговорних страна, надлежни органи ће на захтјев размјењивати све информације неопходне за правилно функционисање овог Споразума.

6. РЕФЕРЕНЦА НА ЈЕЗИКЕ

Уговорне стране имају право да користе у процедурама установљеним у оквиру овог Споразума и без утицаја на анекс IV, било који званични језик Европске заједнице или друге уговорне стране. Уговорне стране су међутим свјесне да ће кориштење енглеског језика олакшати ове процедуре. Узимајући у обзир одредбу из претходне реченице, ако се у званичном документу користи језик који није званични језик Европске заједнице, истовремено ће бити достављен и превод на један од званичних језика европске заједнице. Ако држава страна у усменој процедури намјерава да користи језик који није званични језик Европске заједнице, држава страна ће обезбједити симултани превод на језик из друге реченице овог става.

АНЕКС III.**Правила о конкуренцији и државној помоћи споменута у члану 14*****Члан 1 – Државни монополи***

Удружена страна ће постепено прилагођавати сваки државни монопол комерцијалног карактера тако да осигура да до краја периода наведеног у протоколу уз овај Споразум, који садржи прелазне мјере кад се ради о тој удруженој страни, не постоји дискриминација, кад се ради о условима под којим се робе набављају и продају, између држављана уговорних страна. Заједнички комитет ће бити обавијештен о мјерама предузетим да се постигне овај циљ.

Члан 2 – Приближавање прописа о државној помоћи и конкуренцији

1. Уговорне стране схватају важност приближавања постојећих законских прописа удружене стране о државној помоћи и конкуренцији легислативи Заједнице. Удружена страна ће покушати да осигура да њени постојећи и будући закони о државној помоћи и конкуренцији буду постепено усклађени са правним наслеђем Европске Заједнице.
2. Приближавање ће отпочети са датумом потписивања Споразума, и постепено ће се проширивати на елементе *acquis-ja* Европске заједнице споменуте у овм анеску до краја периода наведеног у протоколу овог Споразума који садржи прелазне мјере за удружену страну. Удружена страна ће такође, у договору са Европском комисијом, дефинисати модалитете за праћење активности које ће бити предузете на провођењу приближавања законских прописа и провођења закона.

Члан 3 – Конкуренција и друге економске одредбе

1. Слиједеће је неспојиво са исправним функционисањем Споразума, у оној мјери у којој може утицати на трговину између двије или више уговорних страна:
 - i. сви споразуми између предузећа, одлуке које донесу предузећа и заједничка пракса између предузећа која има за циљ или посљедицу спречавање, ограничавање или ремећење конкуренције;
 - ii. злоупотреба доминантног положаја од стране једног или више предузећа на цијелој или значајном дијелу територије уговорних страна;
 - iii. свака државна помоћ која ремети или пријети да поремети конкуренцију давањем предности одређеном предузећу или одређеним производима.
2. Свака пракса која је у супротности са овим чланом ће бити процијењена на основу критерија који произилазе из примјене правила о конкуренцији која су примјењива у Европској заједници, посебно из чланова 81, 82, 86 и 87 Уговора о оснивању Европске заједнице и инструмената за тумачење које су усвојиле институције Европске заједнице.
3. Свака удружена страна ће осигурати да се једном оперативном независном јавном органу повјере овлашћења неопходна за примјену става 1(и) и (ии) овог члана, кад се ради о приватним и јавним предузећима и предузећима којима су дата посебна права.
4. Свака удружена страна ће основати једано оперативном независно надлежно тијело коме се повјеравају овлашћења неопходна за пуну примјену става 1 (иии) овог члана. Ово надлежно тијело ће, *inter alia*, имати овлашћења да одобрава планове државне помоћи и појединачне субвенције у скалду са ставом 2 овог члана као и овлашћење да нареди поврат државне помоћи која је дата незаконито.
5. Свака уговорна страна ће у области државне помоћи осигурати транспарентност достављајући, *inter alia*, другој страни редован годишњи извјештај или његов еквивалент, примјењујући методологију и презентацију извјештаја који Заједница користи за државну помоћ. На захтјев једне уговорне стране, друга уговорна страна ће доставити информације о одређеним појединачним случајевима државне помоћи.

6. Удружена страна ће направити свеокупан попис планова помоћи који су донешени прије успостављања надлежног тијела споменутог у ставу 4 и ускладиће такве планове помоћи са критеријима споменутих у ставу 2 овог члана.
7. (а) У сврху примјене одредби из става 1 (III), уговорне стране признају да ће у току периода споменутих у протоколу овог Споразума који садржи прелазне мјере које се односе на удружену страну, свака државна помоћ коју даје та удружена страна бити процијењена узимајући у обзир чињеницу да ће се та удружена страна сматрати за област идентичну оним областима Заједнице описаним у члану 87(3)(а) Уговора о успостављању Европске заједнице.
(б) У оквиру периода споменутог у протоколу овог Споразума који садржи прелазне мјере које се односе на удружену страну, удружена страна ће доставити Европској комисији свој GDP (*брutto друштвени производ*) по глави становника ускладјен на NUTS II нивоу (NUTS II - номенклатура територијалних јединица за статистику). Надлежно тијело споменуто у ставу 4 и Европска комисија ће онда заједнички процијенити подобност регија удружене стране као и максимални интензитет помоћи да би се направила регионална карта помоћи на основу релевантних смјерница Европске заједнице.
8. Ако једна од уговорних страна сматра да је одређена пракса неспојива са условима из става 1 овог члана, она може предузети одговарајуће мјере након консултација у оквиру Заједничког комитета или након 30 радних дана после упућивања захтјева за такве консултације.
9. Уговорне стране ће размјењивати информације узимајући у обзир ограничења која намећу захтјеви везани за професионалну и пословну повјерљивост.

АНЕКС IV**Упућивање на Суд правде Европских заједница****1. Општи принципи везани за члан 16. Споразума**

1. У мјери у којој је то одговарајуће, примјењиваће се процедуре које је утврдио Суд правде Европских заједница за упућивање на прелиминарно одлучивање у оквиру Европске заједнице. Након прелиминарне одлуке, суд или трибунал државе стране ће провести тумачење које је дао Суд правде Европских заједница.
2. У оквиру овог Споразума, државе стране ће имати иста права да доставе своја запажања Суду правде Европских заједница као и ЕЗ државе чланице.

2. Дјелокруг и модалитети процедура утврђених у члану 16(2)

1. Кад, у складу са другом реченицом члана (16(2)), држава страна донесе одлуку о дјелокругу и модалитетима за упућивање на Суд правде Европских заједница, та одлука ће навести једно од следећег:
 - (а) било који суд или трибунал те државе стране, против чијих одлука по националном праву нема правног лијека, ће затражити од Суда правде Европских заједница да донесе прелиминарну одлуку о питању које је у току пред тим судом а у вези ваљаности или тумачења неког документа споменутог у члану (16(2)) ако тај суд или трибунал сматра да је одлука по том питању неопходна за доношење пресуде, или
 - (б) било који суд или те државе стране може затражити од Суда правде Европских заједница да донесе прелиминарну одлуку о питању које је покренуто пред тим судом а које се тиче ваљаности или тумачења неког документа споменутог у члану (16(2)) ако тај суд или трибунал сматра да је одлука по том питању неопходна за доношење пресуде, или
 - (ц) комбинација ово обоје.
2. Модалитети примјене члана (16(2)) ће се заснивати на принципима унешеним у законске одредбе које управљају функционисањем Суда правде Европских заједница, укључујући релевантне одредбе ЕЗ уговора, статута и правила за процедуре Суда правде Европских заједница, као и судском праксом овог другог. У случају да донесе одлуку о модалитетима примјене ове одредбе, држава страна ће такође узети у обзир практичне смјернице објављене од стране Суда правде Европских заједница у информативном обавјештењу (*information notice*) о референцама националних судова за прелиминарне одлуке.

3. Упућивање на Суд правде у складу са чланом 20(3) Споразума

Са споровима достављеним Суду правде Европских заједница у складу са чланом (20(3)) Споразума овај ће поступати на исти начин као са онима који су му достављени у складу са чланом 239 ЕЗ уговора.

4. Упућивање на Суд правде и језици

У процедурама пред Судом правде установљеним у оквиру Споразума уговорне стране ће имати право да користе било који званични језик институција Европске уније или друге уговорне стране. Ако се у неком званичном документу користи језик који није званични језик Европске уније, истовремено ће бити достављен и превод на француски. Ако нека уговорна страна намјерава да у усменој процедури користи језик који није званични језик институција Европске уније, та уговорна страна ће обезбједити симултани превод на језик француски језик.

АНЕКС V.**Протокол I**

**Прелазна рјешења између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране,
и Републике Албаније, с друге стране**

Члан 1
Прелазни периоди

- (1) Први прелазни период ће тећи од ступања на снагу овог Споразума док Република Албанија, у даљњем тексту "Албанија" не испуни све услове одређене у члану 2(1) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).
- (2) Други прелазни период ће тећи од краја првог прелазног периода док од стране Албаније не буду испуњени сви услови наведени у члану 2(2) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).

Члан 2
Услови везани за транзицију

- (1) До краја првог транзиционог периода Албанија ће
 - i. бити пуноправан члан Joint Aviation Authorities, настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности летења (*safety*) као што је одреджено у анексу I уз овај Споразум;
 - ii. примијенити ЕСАС документ 30 и настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности (*security*) као што је одреджено у анексу I уз овај Споразум;
 - iii. примијенити регулативу 3925/91 (о елиминацији контрола које се могу примијенити на ручни и одвојени пртљаг), регулативу 2409/92 (о цијенама и стопама за ваздушне услуге), директиву 94/56 (о истраживању несрећа), директиву 96/67 (опслуживање на земљи), регулативу 2027/97 (о одговорности превозника у случају несреће), директиву 2003/42 (о извјештавању о догађајима – *occurrence reporting*), регулативу 261/2004 (о ускраћеном укрцавању), директиву 2000/79 (о радном времену у цивилном ваздухопловству) и директиву 2003/88 (о радном времену) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - iv. раздвојити пружаоца ваздушних услуга од државног регулаторног органа, успоставити државни надзорни орган за службе ваздушног саобраћаја, започети реорганизацију свог ваздушног простора у функционални блок или блокове, и примјењивати флексибилно кориштење ваздушног простора;
 - v. ратификовати Конвенцију о уједначавању одређених правила за међународни превоз ваздухом (Монтреалска конвенција);
 - vi. направити довољно напретка у имплементацији правила о државној помоћи и конкуренцији укључених у споразум споменут у члану 14(1) овог Споразума или у анексу III уз овај Споразум, које год од ово двоје се може примјенити.
- (2) До краја другог прелазног периода Албанија ће примјенити овај Споразум укључујући све законске прописе одређене у анексу I уз овај Споразум.

Члан 3

Прелазна рјешења

(1) Упркос одредбама члана 1(1) овог Споразума,

(а) У току првог прелазног периода:

- i. Авио превозницима из Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Албаније ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између било које тачке у Албанији и било које тачке у ЕЗ држави чланици;
- ii. Авио превозници из Заједнице неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране Албаније или њених држављана, а авио превозници лиценцирани од стране Албаније неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране ЕЗ држава чланица или њихових држављана.

(б) У току другог прелазног периода:

- i. Авио превозницима Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Албаније биће дозвољено да остварују саобраћајна права дата у ставу (1) (а) i.;
 - ii. Авио превозницима Заједнице ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у Албанији и другим удруженим странама и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује тачку у некој држави чланици ЕЗ.
 - iii. Авио превозницима лиценцираним од стране Албаније ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у различитим државама чланицама ЕЗ и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује неку тачку у Босни и Херцеговини;
- (2) У смислу овог члана, “авио превозник Заједнице” означава авио превозника лиценцираног од стране неке државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда.
- (3) Чланови 7 и 8 овог Споразума се неће примјењивати до краја другог транзиционог периода, без утицаја на обавезу Албаније и Заједнице да издају дозволе за рад у складу са документима наведеним у анексу I уз овај Споразум, превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом ЕЗ државе чланице или њихових држављана и превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом Албаније и њених држављана од краја првог транзиционог периода.

Члан 4

Ваздухопловна сигурност летења (*safety*)

- (1) На почетку првог прелазног периода Албанија ће бити укључена као посматрач у Европску агенцију за безбједност ваздушне пловидбе (EASA).
- (2) На крају другог транзиционог периода заједнички комитет, успостављен у складу са чланом 18 овог Споразума, ће прецизно одредити статус и услове за учешће Албаније у Европској агенцији за безбједност ваздушне пловидбе.
- (3) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе, Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Албаније да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе. Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 5
Ваздухопловна безбједност

- (1) Према анексу I уз овај Споразум, на почетку другог транзиционог периода повјерљиви дио прописа из области безбједности (*security*) ће бити доступан одговарајућем органу Албаније.
- (2) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*security*), Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Албаније да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*security*). Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Протокол II

Прелазна рјешења између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и Босне и Херцеговине, с друге стране

Члан 1 Прелазни периоди

- (1) Први прелазни период ће тећи од ступања на снагу овог Споразума док Босна и Херцеговина не испуни све услове одређене у члану 2(1) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег тијела Европске заједнице (ЕЗ).
- (2) Други транзициони период ће тећи од краја првог транзиционог периода док Босна и Херцеговина не испуни све услове одређене у члану 2(2) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице.

Члан 2 Услови везани за транзицију

- (1) До краја првог транзиционог периода Босна и Херцеговина ће:
 - i. бити пуноправан члан Joint Aviation Authorities, настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности летења (*safety*) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - ii. примијенити ЕСАС документ 30 и настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности (*security*) као што је одредјено у анексу I уз овај Споразум;
 - iii. примијенити регулативу 3925/91 (о елиминацији контрола које се могу примијенити на ручни и одвојени пртљаг), регулативу 2409/92 (о цијенама и стопама за ваздушне услуге), директиву 94/56 (о истраживању несрећа), директиву 96/67 (опслуживање на земљи), регулативу 2027/97 (о одговорности превозника у случају несреће), директиву 2003/42 (о извјештавању о догађајима – *occurrence reporting*), регулативу 261/2004 (о ускраћеном укрцавању), директиву 2000/79 (о радном времену у цивилном ваздухопловству) и директиву 2003/88 (о радном времену) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - iv. ратификовати Конвенцију о уједначавању одређених правила за међународни превоз ваздухом (Монтреалска конвенција);
 - v. направити довољно напретка у имплементацији правила о државној помоћи и конкуренцији укључених у споразум споменут у члану 14(1) главног Споразума или у анексу III овог Споразума, које год од ово двоје се може примјенити.
- (2) До краја другог транзиционог периода Босна и Херцеговина ће:
 - i. раздвојити пружаоца ваздушних услуга од државног регулаторног органа, успоставити државног контролног органа за службе ваздушног саобраћаја, започети реорганизацију свог ваздушног простора у функционални блок или блокове, и примјењивати флексибилно кориштење ваздушног простора;
 - ii. примјењивати овај Споразум укључујући све законске прописе одредјене у анексу I уз овај Споразум.

Члан 3 **Прелазна рјешења**

(1) Упркос одредбама члана 1(1) овог Споразума,

(а) У току првог транзиционог периода:

- i. Авио превозницима из Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Босне и Херцеговине ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између било које тачке у Босни и Херцеговини и било које тачке у ЕЗ држави чланици;
- ii. Авио превозници из Заједнице неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране Босне и Херцеговине или њених држављана, а авио превозници лиценцирани од стране Босне и Херцеговине неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране ЕЗ држава чланица или њихових држављана.

(б) У току другог транзиционог периода:

- i. Авио превозницима Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Босне и Херцеговине биће дозвољено да остварују саобраћајна права дата у ставу (1) (а) и.;
 - ii. Авио превозницима Заједнице ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у Босни и Херцеговини и другим удруженим странама и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује тачку у некој држави чланици ЕЗ.
 - iii. Авио превозницима лиценцираним од стране Босне и Херцеговине ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у различитим државама чланицама ЕЗ и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује неку тачку у Босни и Херцеговини.
- (2) У смислу овог члана, "авио превозник Заједнице" означава авио превозника лиценцираног од стране неке државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда.
- (3) Чланови 7 и 8 овог Споразума се неће примјењивати до краја другог транзиционог периода, без утицаја на обавезу Босне и Херцеговине и Заједнице да издају дозволе за рад у складу са документима наведеним у анексу I уз овај Споразум, превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом ЕЗ државе чланице или њихових држављана и превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом Босне и Херцеговине и њених држављана од краја првог транзиционог периода.

Члан 4 **Ваздухопловна сигурност летења (safety)**

- (1) На почетку првог транзиционог периода Босна и Херцеговина ће бити укључена као посматрач у Европску агенцију за безбједност ваздушне пловидбе (EASA).
- (2) На крају другог транзиционог периода заједнички комитет, успостављен у складу са чланом 18 овог Споразума, ће прецизно одредити статус и услове за учешће Босне и Херцеговине у Европској агенцији за безбједност ваздушне пловидбе.
- (3) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе, Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Босне и Херцеговине да лети на рутама у, из, или унутар Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе. Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 5**Ваздухопловна безбједност (*security*)**

- (1) Према анексу I уз овај Споразум, на почетку другог транзиционог периода повјерљиви дио прописа из области безбједности (*security*) ће бити доступан одговарајућем органу Босне и Херцеговине.
- (2) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*security*), Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Босне и Херцеговине да лети на рутама у, из, или унутар Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*security*). Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Протокол III

Прелазна рјешења између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и Републике Бугарске, с друге стране

Члан 1 Прелазни период

- (1) Прелазни период ће тећи од краја ступања на снагу овог Споразума док Република Бугарска, у даљњем тексту Бугарска, не испуни све услове одредјене у члану 2 овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ), најкасније до приступања Бугарске Европској заједници.
- (2) Спомињање “другог прелазног периода” у овом Споразуму или његовим анексима ће у случају Бугарске означавати прелазни период из става 1 овог члана.

Члан 2 Услови везани за транзицију

До краја прелазног периода Бугарска ће примјенјивати овај Споразум укључујући све законске прописе одређене у анексу I уз овај Споразум, као што прописује члан 3 овог Споразума.

Члан 3 Прелазна рјешења

- (1) Упркос одредбама члана 1(1) овог Споразума,
у току прелазног периода:
 - i. Авио превозницима из Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Бугарске ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између било које тачке у Бугарској и било које тачке у ЕЗ држави чланици;
 - ii. Авио превозницима Заједнице ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у Бугарској и другим удруженим странама и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује тачку у некој држави чланици ЕЗ.
 - iii. Авио превозницима лиценцираним од стране Бугарске ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у различитим државама чланицама ЕЗ и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује неку тачку у Бугарској.
- (2) У смислу овог члана, “авио превозник Заједнице” означава авио превозника лиценцираног од стране неке државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда.
- (3) Чланови 7 и 8 овог Споразума се неће примјењивати до краја транзиционог периода, без утицаја на обавезу Бугарске и Заједнице да издају дозволе за рад у складу са документима наведеним у анексу I уз овај Споразум, превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом ЕЗ државе чланице или њихових држављана и превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом Бугарске и њених држављана од почетка транзиционог периода.

Члан 4**Ваздухопловна сигурност летења (*safety*)**

- (1) На крају транзиционог периода заједнички комитет, успостављен у складу са чланом 18 овог Споразума, ће прецизно одредити статус и услове за учешће Бугарске у Европској агенцији за безбједност ваздушне пловидбе.
- (2) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе, Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Бугарске да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе. Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 5**Ваздухопловна безбједност**

До краја транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*security*), Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Бугарске да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*security*). Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Протокол IV

Прелазна рјешења измедђу Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и Републике Хрватске, с друге стране

Члан 1 Прелазни периоди

- (1) Први прелазни период ће тећи од ступања на снагу овог Споразума док Република Хрватска, у даљњем тексту 'Хрватска', не испуни све услове одређене у члану 2(1) овог протокола, што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).
- (2) Други прелазни период ће тећи од краја првог прелазног периода док од стране Хрватске не буду испуњени сви услови наведени у члану 2(2) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).

Члан 2 Услови везани за транзицију

- (1) До краја првог транзиционог периода Хрватска ће
 - i. бити пуноправан члан Joint Aviation Authorities, настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности летења (safety) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - ii. примијенити ЕСАС документ 30 и настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности (сецуриту) као што је одредјено у анексу I уз овај Споразум;
 - iii. примијенити регулативу 3925/91 (о елиминацији контрола које се могу примијенити на ручни и одвојени пртљаг), регулативу 2409/92 (о цијенама и стопама за ваздушне услуге), директиву 94/56 (о истраживању несрећа), директиву 96/67 (опслуживање на земљи), регулативу 2027/97 (о одговорности превозника у случају несреће), директиву 2003/42 (о извјештавању о догађајима – *occurrence reporting*), регулативу 261/2004 (о ускраћеном укрцавању), директиву 2000/79 (о радном времену у цивилном ваздухопловству) и директиву 2003/88 (о радном времену) као што је одредјено у анексу I уз овај Споразум;
 - iv. раздвојити пружаоца ваздушних услуга од државног регулаторног органа, успоставити државни надзорни орган за службе ваздушног саобраћаја, започети реорганизацију свог ваздушног простора у функционални блок или блокове, и примјењивати флексибилно кориштење ваздушног простора;
 - v. ратификовати Конвенцију о уједначавању одређених правила за међународни превоз ваздухом (Монтреалска конвенција);
 - vi. направити довољно напретка у имплементацији правила о државној помоћи и конкуренцији укључених у споразум споменут у члану 14(1) главног Споразума или у анексу III овог Споразума, које год од ово двоје се може примјенити.
- (2) До краја другог прелазног периода Хрватска ће примјењивати овај Споразум укључујући све законске прописе одређене у анексу I уз овај Споразум.

Члан 3 Прелазна рјешења

- (1) Упркос одредбама члана 1(1) овог Споразума,

(а) У току првог и другог прелазног периода авио превозницима из Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Хрватске ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између било које тачке у Хрватској и било које тачке у ЕЗ држави.

(б) У току другог прелазног периода:

- i. Авио превозницима Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Хрватске биће дозвољено да остварују саобраћајна права дата у ставу (1) (а);
- ii. Авио превозницима Заједнице ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у Хрватској и другим удруженим странама и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује тачку у некој држави чланици ЕЗ.
- iii. Авио превозницима лиценцираним од стране Хрватске ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у различитим државама чланицама ЕЗ и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује неку тачку у Хрватској.

(ц) До краја другог прелазног периода авио превозници заједнице неће бити у већинском власништву нити под стварном контролом Хрватске или њених држављана а авио превозници лиценцирани од стране Хрватске неће бити у већинском власништву нити под стварном контролом држава чланица ЕЗ или њихових држављана.

- (2) У смислу овог члана, "авио превозник Заједнице" означава авио превозника лиценцираног од стране неке државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда.
- (3) Чланови 7 и 8 овог Споразума се неће примјењивати до краја другог транзиционог периода, без утицаја на обавезу Хрватске и Заједнице да издају дозволе за рад у складу са документима наведеним у анексу I уз овај Споразум, превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом ЕЗ државе чланице или њихових држављана и превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом Хрватске и њених држављана од краја првог транзиционог периода.

Члан 4

Ваздухопловна сигурност летења (safety)

- (1) На почетку првог прелазног периода Хрватска ће бити укључена као посматрач у Европску агенцију за безбједност ваздушне пловидбе (EASA).
- (2) На крају другог транзиционог периода заједнички комитет, успостављен у складу са чланом 18 овог Споразума, ће прецизно одредити статус и услове за учешће Босне и Херцеговине у Европској агенцији за безбједност ваздушне пловидбе.
- (3) До краја другог прелазног периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе, Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Хрватске да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе. Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 5

Ваздухопловна безбједност

- (1) Према анексу I уз овај Споразум, на почетку другог транзиционог периода повјерљиви дио прописа из области безбједности (*security*) ће бити доступан одговарајућем органу Хрватске.
- (2) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*security*), Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Хрватске да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне

процјене у области безбједности (*security*). Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 6

Изјава Хрватске о ступању на снагу ЕСАА споразума

Хрватска објављује своју намјеру да размотри одговарајуће вријеме за ступање на снагу за Хрватску ЕСАА споразума због хрватског захтјева за краткорочним (до краја фазе I) и постепеним прелазним рјешењима везаним за приступ тржишту кад се ради о капацитетима. То може резултирати одређеним одгађањем у ступању на снагу ЕСАА споразума у току времена које је Хрватској нужно потребно да би била у стању да потпуно проведе своје обавезе по ЕСАА споразуму укључујући овај протокол.

Протокол V

Прелазна рјешења између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и тхе Бивше Југословенске Републике Македоније, с друге стране

Члан 1

Прелазни периоди

- (1) Први прелазни период ће тећи од ступања на снагу овог Споразума док Бивша Југословенска Република Македонија не испуни све услове одређене у члану 2(1) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).
- (2) Други прелазни период ће тећи од краја првог прелазног периода док од стране Бивше Југословенске Републике Македоније не буду испуњени сви услови наведени у члану 2(2) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).

Члан 2

Услови везани за транзицију

- (1) До краја првог транзиционог периода Бивша Југословенска Република Македонија ће
 - i. бити пуноправан члан Joint Aviation Authorities, настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности летења (*safety*) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - ii. примијенити ЕСАС документ 30 и настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности (*security*) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - iii. примијенити регулативу 3925/91 (о елиминацији контрола које се могу примијенити на ручни и одвојени пртљаг), регулативу 2409/92 (о цијенама и стопама за ваздушне услуге), директиву 94/56 (о истраживању несрећа), директиву 96/67 (опслуживање на земљи), директиву 2003/42 (о извјештавању о догађајима – *occurrence reporting*), директиву 2000/79 (о радном времену у цивилном ваздухопловству) и директиву 2003/88 (о радном времену) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - iv. раздвојити пружаоца ваздушних услуга од државног регулаторног органа, успоставити државни контролни орган за службе ваздушног саобраћаја, започети реорганизацију свог ваздушног простора у функционални блок или блокове, и примјењивати флексибилно кориштење ваздушног простора;
 - v. ратификовати Конвенцију о уједначавању одређених правила за међународни превоз ваздухом (Монтреалска конвенција);
 - vi. направити довољно напретка у имплементацији правила о државној помоћи и конкуренцији укључених у споразум споменут у члану 14(1) главног Споразума или у анексу III овог Споразума, које год од ово двоје се може примјенити.
- (2) До краја другог прелазног периода Бивша Југословенска Република Македонија ће примјенјивати овај Споразум укључујући све законске прописе одређене у анексу I уз овај Споразум.

Члан 3

Прелазна рјешења

- (1) Упркос одредбама члана 1(1) овог Споразума,
 - (a) У току првог прелазног периода:

- i. Авио превозницима из Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Бивше Југословенске Републике Македоније ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између било које тачке у Бившој Југословенској Републици Македонији и било које тачке у ЕЗ држави чланици;
- ii. Авио превозници из Заједнице неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране Бивше Југословенске Републике Македоније или њених држављана, а авио превозници лиценцирани од стране Бивше Југословенске Републике Македоније неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране ЕЗ држава чланица или њихових држављана.

(б) У току другог прелазног периода:

- i. Авио превозницима Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Бивше Југословенске Републике Македоније биће дозвољено да остварују саобраћајна права дата у ставу (1) (а) и.;
 - ii. Авио превозницима Заједнице ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у Бившој Југословенској Републици Македонији и другим удруженим странама и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује тачку у некој држави чланици ЕЗ.
 - iii. Авио превозницима лиценцираним од стране Бивше Југословенске Републике Македоније ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у различитим државама чланицама ЕЗ и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује неку тачку у Бившој Југословенској Републици Македонији.
- (2) У смислу овог члана, “авио превозник Заједнице” означава авио превозника лиценцираног од стране неке државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда.
- (3) Чланови 7 и 8 овог Споразума се неће примјењивати до краја другог транзиционог периода, без утицаја на обавезу Бивше Југословенске Републике Македоније и Заједнице да издају дозволе за рад у складу са документима наведеним у анексу I уз овај Споразум, превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом ЕЗ државе чланице или њихових држављана и превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом Бивше Југословенске Републике Македоније и њених држављана од краја првог транзиционог периода.

Члан 4

Примјена одређених прописа од стране Бивше Југословенске Републике Македоније

Упркос члану 2 овог протокола, након ступања на снагу овог Споразума Бивша Југословенска Република Македонија ће:

- i. у пракси примијенити Конвенцију о уједначавању одређених правила за међународни превоз ваздухом (Монтреалска конвенција));
- ii. осигурати да се авио превозници лиценцирани од стране Бивше Југословенске Републике Македоније у пракси придржавају регулативе 261/2004;
- iii. раскинути или ускладити са прописима Заједнице уговор између владе Бивше Југословенске Републике Македоније и Macedonian Airlines (MAT).

Члан 5

Ваздухопловна сигурност летења (safety)

- (1) На почетку првог прелазног периода Бивша Југословенска Република Македонија ће бити укључена као посматрач у Европску агенцију за безбједност ваздушне пловидбе (EASA).

- (2) На крају другог транзиционог периода заједнички комитет, успостављен у складу са чланом 18 овог Споразума, ће прецизно одредити статус и услове за учешће Бивше Југословенске Републике Македоније у Европској агенцији за безбједност ваздушне пловидбе.
- (3) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе, Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Бивше Југословенске Републике Македоније да лети на рутама у, из, или унутар Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе. Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 6
Ваздухопловна безбједност (*security*)

- (1) Према анексу I уз овај Споразум, на почетку другог транзиционог периода повјерљиви дио прописа из области безбједности (*security*) ће бити доступан одговарајућем органу Бивше Југословенске Републике Македоније.
- (2) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*security*), Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Бивше Југословенске Републике Македоније да лети на рутама у, из, или унутар Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*security*). Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Протокол VI

Прелазна рјешења између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и Србије и Црне Горе, с друге стране

Члан 1

Прелазни периоди

- (1) Први прелазни период ће тећи од ступања на снагу овог Споразума док Србија и Црна Гора не испуни све услове одређене у члану 2(1) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).
- (2) Други прелазни период ће тећи од краја првог прелазног периода док од стране Србије и Црне Горе не буду испуњени сви услови наведени у члану 2(2) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ)

Члан 2

Услови везани за транзицију

- (1) До краја првог транзиционог периода Србија и Црна Гора ће
 - I. бити пуноправан члан Joint Aviation Authorities, настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности летења (safety) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - II. примијенити ЕСАС документ 30 и настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности (security) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - III. примијенити регулативу 3925/91 (о елиминацији контрола које се могу примијенити на ручни и одвојени пртљаг), регулативу 2409/92 (о цијенама и стопама за ваздушне услуге), директиву 94/56 (о истраживању несрећа), директиву 96/67 (опслуживање на земљи), регулативу 2027/97 (о одговорности превозника у случају несреће), директиву 2003/42 (о извјештавању о догађајима – *occurrence reporting*), регулативу 261/2004 (о ускраћеном укрцавању), директиву 2000/79 (о радном времену у цивилном ваздухопловству) и директиву 2003/88 (о радном времену) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум,
 - IV. раздвојити пружаоца ваздушних услуга од државног регулаторног органа за Србију и Црну Гору, успоставити контролни орган за службе ваздушног саобраћаја за Србију и Црну Гору, започети реорганизацију ваздушног простора Србије и Црне Горе у функционални блок или блокове, и примјењивати флексибилно кориштење ваздушног простора;
 - v. ратификовати Конвенцију о уједначавању одређених правила за међународни превоз ваздухом (Монтреалска конвенција);
 - vi. направити довољно напретка у имплементацији правила о државној помоћи и конкуренцији укључених у споразум споменут у члану 14(1) главног Споразума или у анексу III овог Споразума, које год од ово двоје се може примјенити.
- (2) До краја другог прелазног периода Србија и Црна Гора ће примјењивати овај Споразум укључујући све законске прописе одређене у анексу I уз овај.

Члан 3

Прелазна рјешења

- (1) Упркос одредбама члана 1(1) овог Споразума,
 - (a) У току првог прелазног периода:

- i. Авио превозницима из Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Србије и Црне Горе ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између било које тачке у Србији и Црној Гори и било које тачке у ЕЗ држави чланици.
 - ii. Авио превозници из Заједнице неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране Србије и Црне Горе или њених држављана, а авио превозници лиценцирани од стране Србије и Црне Горе неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране ЕЗ држава чланица или њихових држављана.
- (б) У току другог прелазног периода:
- i. Авио превозницима Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Србије И Црне Горе биће дозвољено да остварују саобраћајна права дата у ставу (1) (а) и.;
 - ii. Авио превозницима Заједнице ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у Србији и Црној Гори и другим удруженим странама и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује тачку у некој држави чланици ЕЗ.
 - iii. Авио превозницима лиценцираним од стране Србије и Црне Горе ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у различитим државама чланицама ЕЗ и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује неку тачку у Србији и Црној Гори.
- (2) У смислу овог члана, "авио превозник Заједнице" означава авио превозника лиценцираног од стране неке државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда.
- (3) Чланови 7 и 8 овог Споразума се неће примјењивати до краја другог транзиционог периода, без утицаја на обавезу Србије И Црне Горе и Заједнице да издају дозволе за рад у складу са документима наведеним у анексу I уз овај Споразум, превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом ЕЗ државе чланице или њихових држављана и превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом Србије и Црне Горе и њених држављана од краја првог транзиционог периода.

Члан 4 **Ваздухопловна сигурност летења (safety)**

- (1) На почетку првог прелазног периода Србија и Црна Гора ће бити укључена као посматрач у Европску агенцију за безбједност ваздушне пловидбе (EASA).
- (2) На крају другог транзиционог периода заједнички комитет, успостављен у складу са чланом 18 овог Споразума, ће прецизно одредити статус и услове за учешће Србије и Црне Горе у Европској агенцији за безбједност ваздушне пловидбе.
- (3) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе, Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Србије и Црне Горе да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе. Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 5 **Ваздухопловна безбједност**

- (1) Према анексу И уз овај Споразум, на почетку другог транзиционог периода повјерљиви дио прописа из области безбједности (*сецуриту*) ће бити доступан одговарајућем органу Србије и Црне Горе.

- (2) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*security*), Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Србије и Црне Горе да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*security*). Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Протокол VII

Прелазна рјешења између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и Румуније, с друге стране

Члан 1

Прелазни период

- (1) Прелазни период ће трајати од ступања на снагу овог Споразума док Румунија не испуни све услове одређене у члану 2 овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).
- (2) Спомињање “другог транзиционог периода” у овом Споразуму или његовим анексима ће у случају Румуније означавати прелазни период из става 1 овог члана.

Члан 2

Услови везани за транзицију

До краја прелазног периода Румунија ће примјенити овај Споразум, укључујући све прописе дате у анексу I уз овај Споразум.

Члан 3

Прелазна рјешења

- (1) Упркос одредбама члана 1(1) овог Споразума,
у току прелазног периода:
 - i. Авио превозницима из Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране Румуније ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између било које тачке у Румунији и било које тачке у ЕЗ држави чланици;
 - ii. Авио превозницима Заједнице ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у Румунији и другим удруженим странама и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује тачку у некој држави чланици ЕЗ.
 - iii. Авио превозницима лиценцираним од стране Румуније ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у различитим државама чланицама ЕЗ и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује неку тачку у Румунији.
- (2) У смислу овог члана, “авио превозник Заједнице” означава авио превозника лиценцираног од стране неке државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда.
- (3) Чланови 7 и 8 овог Споразума се неће примјењивати до краја транзиционог периода, без утицаја на обавезу Румуније и Заједнице да издају дозволе за рад у складу са документима наведеним у анексу I уз овај Споразум, превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом ЕЗ државе чланице или њихових држављана и превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом Румуније и њених држављана од почетка транзиционог периода.

Члан 4

Ваздухопловна сигурност летења (*safety*)

- (1) На крају прелазног периода заједнички комитет, успостављен у складу са чланом 18 овог Споразума, ће прецизно одредити статус и услове за учешће Румуније у Европској агенцији за безбједност ваздушне пловидбе.

- (3) До краја транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе, Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Румуније да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе. Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 5
Ваздухопловна безбједност (*security*)

До краја транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*security*), Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране Румуније да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*security*). Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 6
Ступање на снагу

За Румунију, ЕСАА споразум ће ступити на снагу послје његове ратификације, у складу са румунским законским одредбама. Датум ступања на снагу ће бити установљен у складу са ставовима (1) и (2) члана 29.

Протокол VIII

Прелазна рјешења између Европске заједнице и земаља чланица ЕЗ, с једне стране, и Привремене администрације Уједињених нација на Косову, с друге стране

Члан 1 Надлежности УНМИКа

Одредбе овог Протокола не утичу на надлежности Привремене администрације Уједињених нација на Косову, у даљњем тексту "УНМИК", које произилазе из резолуције Савјета безбједности УН 1244 од 10. јуна 1999.

Члан 2 Прелазни периоди

- (1) Први прелазни период ће тећи од ступања на снагу овог Споразума док УНМИК не испуни све услове одређене у члану 3(1) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).
- (2) Други прелазни период ће тећи од краја првог прелазног периода док од стране УНМИКа не буду испуњени сви услови наведени у члану 3(2) овог протокола што ће потврдити процјена извршена од стране одговарајућег органа Европске заједнице (ЕЗ).

Члан 3 Услови везани за транзицију

- (1) До краја првог транзиционог периода УНМИК ће
 - i. примијенити, без утицаја на свој специјални статус по међународном праву, заједничке ваздухопловне захтјеве (JAR s) које је усвојила Joint Aviation Authorities и потрудиће се да имплементира све прописе из области безбједности летења (*safety*) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - ii. примијенити ЕСАС документ 30 и настојаће да имплементира све ваздухопловне прописе из области безбједности (*security*) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - iii. примијенити регулативу 3925/91 (о елиминацији контрола које се могу примијенити на ручни и одвојени пртљаг), регулативу 2409/92 (о цијенама и стопама за ваздушне услуге), директиву 94/56 (о истраживању несрећа), директиву 96/67 (опслуживање на земљи), регулативу 2027/97 (о одговорности превозника у случају несреће), директиву 2003/42 (о извјештавању о догађајима – *occurrence rreporting*), регулативу 261/2004 (о ускраћеном укрцавању), директиву 2000/79 (о радном времену у цивилном ваздухопловству) и директиву 2003/88 (о радном времену) као што је одређено у анексу I уз овај Споразум;
 - iv. раздвојити пружаоца ваздушних услуга од регулаторног органа, успоставити или одредити надзорни орган за службе ваздушног саобраћаја;
 - v. у пракси примијенити Конвенцију о уједначавању одређених правила за међународни превоз ваздухом (Монтреалска конвенција);
 - vi. направити довољно напретка у имплементацији правила о државној помоћи и конкуренцији укључених у споразум споменут у члану 14(1) овог Споразума или у анексу III уз овај Споразум, које год од ово двоје се може примјенити.
- (2) До краја другог прелазног периода УНМИК ће примјенјивати овај Споразум укључујући све законске прописе одређене у анексу I уз овај Споразум.

Члан 4

Прелазна рјешења

- (1) Упркос одредбама члана 1(1) овог Споразума,
- (a) У току првог прелазног периода:
- i. Авио превозницима из Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране УНМИКа ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између било које тачке на Косову и било које тачке у ЕЗ држави чланици;
 - ii. Авио превозници из Заједнице неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране УНМИКа или њених држављана, а авио превозници лиценцирани од стране УНМИКа неће бити у већинском власништву нити стварно контролисани од стране ЕЗ држава чланица или њихових држављана.
- (б) У току другог прелазног периода:
- i. Авио превозницима Заједнице и авио превозницима лиценцираним од стране УНМИКа биће дозвољено да остварују саобраћајна права дата у ставу (1) (a) i.;
 - ii. Авио превозницима Заједнице ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака на Косову и другим удруженим странама и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује тачку у некој држави чланици ЕЗ.
 - iii. Авио превозницима лиценцираним од стране УНМИКа ће бити дозвољено да остварују неограничена саобраћајна права између тачака у различитим државама чланицама ЕЗ и биће им дозвољено да прелазе у било којој тачки са једног ваздухоплова на други под условом да је лет дио услуге која опслужује неку тачку на Косову.
- (2) У смислу овог члана, “авио превозник Заједнице” означава авио превозника лиценцираног од стране неке државе чланице ЕЗ, Норвешке или Исланда.
- (3) Чланови 7 и 8 овог Споразума се неће примјењивати до краја другог транзиционог периода, без утицаја на обавезу УНМИКа и Заједнице да издају дозволе за рад у складу са документима наведеним у анексу I уз овај Споразум, превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом ЕЗ државе чланице или њихових држављана и превозницима који су у већинском власништву или ефективно под контролом УНМИКА или становника Косова од краја првог транзиционог периода.

Члан 5

Међународне конвенције и споразуми

Када прописи дати у анексу i уз овај Споразум намећу обавезу потписивања међународних конвенција или споразума, у обзир ће се узимати специјални статус УНМИКа по међународном праву.

Члан 6

Ваздухопловна сигурност летења (safety)

- (1) На почетку првог прелазног периода УНМИК ће бити укључена као посматрач у Европску агенцију за безбједност ваздушне пловидбе (EASA).
- (2) На крају другог транзиционог периода заједнички комитет, успостављен у складу са чланом 18 овог Споразума, ће прецизно одредити статус и услове за учешће УНМИКа у Европској агенцији за безбједност ваздушне пловидбе.
- (3) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (safety) ваздушне пловидбе, Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника

лиценцираног од стране УНМИКа да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*safety*) ваздушне пловидбе. Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.

Члан 7

Ваздухопловна безбједност

- (1) Према анексу I уз овај Споразум, на почетку другог транзиционог периода повјерљиви дио прописа из области безбједности (*security*) ће бити доступан одговарајућем органу УНМИКа.
- (2) До краја другог транзиционог периода, ако се утврде недостаци у области безбједности (*security*), Европска заједница може захтијевати да дозвола ваздушног превозника лиценцираног од стране УНМИКа да лети на рутама у, из, или у оквиру Европске заједнице буде предмет посебне процјене у области безбједности (*security*). Европска заједница ће експедитивно урадити такву процјену да би се избјегло прекомјерно одлагање у остваривању саобраћајних права.